

מחתרת ניל"י

ארגון ניל"י היה ארגון מחתרתי שהוקם בשנת 1915 ופעל ביישוב העברי בארץ ישראל בתקופת מלחמת העולם הראשונה. הארגון מנה כמה עשרות חברים פעילים באופן מלא, ורבים נוספים שפעלו באופן חלקי.

הוא התמקד במתן שירותי מודיעין לחיל המשלוח המצרי, שהיה הכוח הבריטי שנלחם מול האימפריה העות'מאנית במערכה על סיני וארץ ישראל, ושארף למנף את הקשר המודיעיני לכדי נכס מדיני, על מנת לקדם את הקמתו של בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל. בנוסף לפעילות הריגול, עסקו אנשי ניל"י גם בהברחת כספים מחו"ל לכלכלת היישוב.

שמועות בקרב היישוב היהודי בארץ על פעילותו של ארגון ריגול. הארגון הוקם על ידי משפחת אהרונסון, האב אפרים פישל אהרנסון ושני ילדיו אהרן אהרנסון, צבי אהרנסון, שרה אהרנסון. בנוסף אליהם, היו עוד פעילים רבים שלקחו חלק בפעילות הארגון ואף הקריבו את חייהם בעקבותיו.

האירועים שהביאו לחשיפת המחתרת בחודש ספטמבר 1917:

-גילוי מטבעה בריטית בשוק ברמלה.
-יונת דואר שהעבירה מידע בפתק קשור לרגליה, כשלה ונחתה בחצר המושל בקיסריה.
-מעצרו של נעמן בלקינד, שהיה אחראי על ריכוז המידע של הארגון בדרום, בידי התורכים בספטמבר 1917. הוא נתפס, נאסר ועונה קשות. במהלך חקירתו הצליחו חוקריו לדלות מפיו פרטים אודות פעילות הרשת וחבריה. בכלא בדמשק, לשם הועבר, נשפט, נדון למוות בתלייה ונתלה ב-16 בדצמבר 1917.

בעקבות כך פתחו התורכים במסע איומים וטרור נגד היישוב היהודי במטרה לתפוס את חברי המחתרת. רבים מחברי ניל"י נתפסו ועונו קשות חלקם הוצאו להורג.

לאחר זמן מה החלו הטורקים לסגת מדמשק תוך כדי שהם לוקחים איתם את אסירי המחתרת. למזלם של האסירים הופצה הרכבת, על ידי מטוסי "מעצמות ההסכמה" בתחנת הרכבת שבבקעת לבנון והם ברחו וחזרו לארץ ישראל.

לאחר שנחשפה רשת הריגול ניל"י היחס של השלטון העותומאני אל היישוב החמיר, הצבא הבריטי כבש את דרום ארץ ישראל, והיא חולקה לשני חלקים- בחלקה הדרומי עד אזור הירקון שלטו הבריטים, ובחלקה הצפוני המשיכו לשלוט העותומאניים.

מקורות:

<https://nili-museum.org.il/%D7%9E%D7%97%D7%AA%D7%A8%D7%AA-%D7%A0%D7%9%D7%9C%D7%99>

בית אהרנסון-מוזיאון נילי: נעזרנו במקור זה כדי למצוא את הגורמים לחשיפת מחתרת ניל"י.

<https://www.gilihaskin.com/%D7%90%D7%A8%D7%92%D7%95%D7%9F-%D7%94%D7%99%D7%95%D7%9F-%D7%A0%D7%99%D7%9C%D7%99>

גילי חסקין- נעזרנו במקור זה בכדי למצוא מידע על רקע ארגון ניל"י, אנשי המחתרת ועל חטיפתם ושחרורם.

תמונה של כל חברי מחתרת ניל"י בין השנים 1916-1917

אהרון אהרונסון הוא זה שהקים את נילי בשנת 1915

<https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5509344,00.html>

הרן אהרונסון(צילום: אדיבות הארכיון הציוני, ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית)

חלק ב - שלבי ניתוח השיר :

השיר על שרה אהרונוסון

זהרירה חריפאי

מילים: יעקב שבתאי

לחן: יוחנן זראי

זה היה סוף הסתיו בזיכרון יעקב

היא נישאה לאיטה על כפיים,

והארץ היתה רחבה וקרובה

אך קרובים עוד יותר הש

זה היה סוף הסתיו...

אז חפרו איכרים בידיים קרות

את קברה שאליו היא הולכת,

וכלום דומיה ושרועים במדרון

והיא, ביניהם היא מוטלת.

כששכבה בעפר התחוח

בארץ החושך לישון,

אז חדלו הקולות והרוח

אז חפרו איכרים בידיים קרות

את קברה שאליו היא הולכת,

וכלום דומיה ושרועים במדרון

והיא, ביניהם היא מוטלת.

כששכבה בעפר התחוח

בארץ החושך לישון,

אז חדלו הקולות והרוח

וירד גשם ראשון.

"זה היה סוף הסתיו"-

וירד גשם ראשון.

"זה היה סוף הסתיו"-

סוף הסתיו, שרתי,

עורך הצח, שרתי.

ושלוש יממות הם חקרו וחקרו

ושלוש יממות היא שותקת,

ושלוש יממות הם היכו והיכו
בארץ החושך לישון,
אז חדלו הקולות והרוח
וירד גשם ראשון.
"זה היה סוף הסתיו"-

ותצעק כחיה מרודפת.

ושלוש יממות אין יוצא לשדות
ושומם הרחוב כמו קבר,
כי ברחו מקולה והגיפו דלתות
ויבואו הם חדר בחדר.

זה היה סוף הסתיו...

ושלוש יממות בזיכרון יעקב
שקולה מתפרץ מן הבית,
ומכה בתריסים וצועק ברחוב
ומרחף מעליה כעיט.

ושלוש יממות וביום הרביעי
והקול הצועק תם לגווע,
והיתה דומיה כי ביום הרביעי
[היא ירתה בעצמה באקדוח...](#)

זה היה סוף הסתיו...

מוילון אז תפרו תכריכים לגופה
ועטפו את גופה, את פניה,
[בת עשרים ושבעה חורפים](#), ויפה,
והחורף כיסה את עיניה.

[ברחוב הראשי בין בתי מושבה](#)
היא נישאה לאיטה על כפיים,
והארץ היתה רחבה וקרובה
אך קרובים עוד יותר הש

זה היה סוף הסתיו...

אז חפרו איכרים בידיים קרות
את קברה שאליו היא הולכת,
וכלם דומיה ושרועים במדרון
והיא, ביניהם היא מוטלת.

כששכבה בעפר התחוח
בארץ החושך לישון,
אז חדלו הקולות והרוח
וירד גשם ראשון.
"זה היה סוף הסתיו"-

[השיר על שרה אהרונסון](#)

"ושלוש יממות הם חקרו וחקרו"-
שלושה ימים נמשכו העינויים. במהלך שלושת הימים הוכנסו רבים מעצורי זיכרון לבית ריבקינר ועונו
שם

"היא ירתה בעצמה באקדוח..."-
ב-5 באוקטובר 1917, בטרם היציאה לנצרת, ביקשה שרה ללכת לביתה, להתקלח ולהחליף בגדים.
הטורקים הסכימו.
בביתה נכנסה לחדר האמבטיה, הפעילה את ברז המים וירתה לתוך פיה מאקדחה.

"בת עשרים ושבעה חורפים"-
שרה אהרנסון הייתה בת 27 במותה.

"ברחוב הראשי בין בתי מושבה"-
שרה נקברה במושבת "זכרון יעקוב",

סיכום ניתוח השיר-
° השיר נכתב על ידי יעקוב שבתאי
° השיר לא פונה למישהו מיוחד, אלא מספר סיפורה של שרה.
° השיר הולחן בשנת 1996.
° מה שהיה בתקופה שנכתב
° השיר נכתב על חטיפת חברי מחתרת ניל"י, עינוייה, התאבדות שרה ונשיאתה של שרה על מקום
קבורתה.
° השיר נכתב כדי לספר את סיפורה של שרה ולהציג את גבורתה
המסר העולה מהשיר הוא הגבורה והנאמנות של כל חברי ושרה בפרט, האם יש מטרה מסויימת
בהוצאת השיר
° מקום-היכן נכתב השיר

השיר ומה שעולה ממנו מחזקים את אירוע חשיפת המחתרת וגבורתם של חברי המחתרת.
"ושלושת יממות חקרו וחקרו"- שלושה ימים נמשכו העינויים. במהלך שלושת הימים הוכנסו רבים
מעצורי זיכרון לבית ריבקינר ועונו שם. משפט זה
"היא ירתה בעצמה באקדוח"-
משפט זה מהשיר מחזק את הגבורה של חברי מחתרת ניל"י ומראה כמה היו נאמנים וחזקים ולא
חשפו את המחתרת.

שילוב בין שני החלקים-

בחרנו בנושא מחתרת ניל"י. ארגון ניל"י היה ארגון מחתרתי שהוקם בשנת 1915 ופעל ביישוב העברי בארץ ישראל בתקופת מלחמת העולם הראשונה. הארגון מנה כמה עשרות חברים פעילים באופן מלא, ורבים נוספים שפעלו באופן חלקי.

התמקדנו באירועים שהביאו לחשיפת המחתרת:
האירועים שהביאו לחשיפת המחתרת בחודש ספטמבר 1917:
גילוי מטבעה בריטית בשוק ברמלה.

-יונת דואר שהעבירה מידע בפתק קשור לרגליה, כשלה ונחתה בחצר המושל בקיסריה.
-מעצרו של נעמן בלקינד, שהיה אחראי על ריכוז המידע של הארגון בדרום, בידי התורכים בספטמבר 1917. הוא נתפס, נאסר ועונה קשות. במהלך חקירתו הצליחו חוקריו לדלות מפיו פרטים אודות פעילות הרשת וחבריה. בכלא בדמשק, לשם הועבר, נשפט, נדון למוות בתלייה ונתלה ב-16 בדצמבר 1917.

בעקבות כך פתחו התורכים במסע איומים וטרור נגד היישוב היהודי במטרה לתפוס את חברי המחתרת.

רבים מחברי ניל"י נתפסו ועונו קשות חלקם הוצאו להורג.

הארגון הוקם על ידי משפחת אהרונסון, האב אפרים פישל אהרנסון ושני ילדיו אהרן אהרנסון, צבי אהרנסון, שרה אהרנסון. בנוסף אליהם, היו עוד פעילים רבים שלקחו חלק בפעילות הארגון ואף הקריבו את חייהם בעקבותיו.

"השיר על שרה אהרונסון" מאת יעקוב שבתאי הינו שיר שהולחן בשנת 1996 השיר נכתב על חטיפתם של חברי מחתרת ניל"י, עינוייה, התאבדות שרה ונשיאתה של גופתה למקום קבורתה. בעצם בשיר מוצגת גבורתה ותרומתה של שרה למחתרת, בנוסף השיר מחזק את אירועי חשיפת המחתרת וגבורתם של חברי המחתרת.

באותה תקופה הייתה מלחמת העולם הראשונה הייתה בעיצומה והעות'מאנים שלטו בארץ

הקשר בין השיר לבין חשיפת המחתרת הוא הציטוטים מהשיר הממחישים את מה שחברי המחתרת חוו, על התקופה, מה שקרה לאחר החשיפה, והמוות של שרה. השיר אינו משקף את התקופה בה קרתה החשיפה, כי בשיר מתארים את החטיפה ואת התאבדותה של שרה. השיר ומה שעולה ממנו מחזקים את עובדות היסטוריות מסוימות ובעיקר מחזק את גבורתם של חברי המחתרת ובייחוד את של שרה..

"שלושת יממות חקרו וחקרו" - שלושה ימים נמשכו העינויים. במהלך שלושת הימים הוכנסו רבים מעצורי זיכרון לבית ריבקינר ועונו שם. משפט זה "היא ירתה בעצמה באקדוח" -משפט זה מהשיר מחזק את הגבורה וגם את העובדה ההיסטורית של חברי מחתרת ניל"י ומראה כמה היו נאמנים וחזקים ולא חשפו את המחתרת.

למדנו על התקופה מהשיר על שרה אהרנסון ומהחקר על מחתרת ניל"י על הקשיים שעברה המחתרת, ועל הקשיים שהיו אחרי שנחשפה המחתרת, על המלחמה ששררה באותה תקופה בין השנים 1915-1917, על השלטון ששלט בארץ ועל המתח שהיה במדינה אחרי חשיפת המחתרת ופיצול הארץ לשני חלקים.

ישנם מספר חסרונות ויתרונות בשיר כמקור היסטורי, ראשית החסרון העיקרי הוא שהשיר הינו מקור משני והוא מובסס על דעה, בנוסף אין מספיק מידע כדי לחקור לעומק על המחתרת או סיפורה של שרה.

לעומת זאת יש גם מספר יתרונות בולטים כמו איך שהשיר מציג את הסיפור, הוא נוח לקריאה ומשלב מספר עובדות היסטוריות חשובות. שיר כמקור היסטורי יכול ליהיות שימושי ללמידה אבל חשוב להבדיל בין עובדה לדעה

